

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. Z.**, bývajúceho v B.B., zastúpeného JUDr. J. Fúzerom, advokátom v Trebišove, M.R. Štefánika č. 22, proti žalovaným **1/ J. M., 2/ J. M., 3/ A. B., rod. M., 4/ H. M.**, všetci bývajúci v B.B., zastúpeným JUDr. Timeou Schwarcovou, advokátkou v Košiciach, Pražská 4, o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, vedenej na Okresnom súde Trebišov pod sp. zn. 11 C 103/2005, o dovolaní žalovaných proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 12. februára 2014 sp. zn. 11 Co 341/2012, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 12. februára 2014 sp. zn. 11 Co 341/2012 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Trebišov rozsudkom z 27. mája 2010 č.k. 11 C 103/2005-181 určil, že nehnuteľnosti na LV č. X. katastrálne územie B., parcela č. X. orná pôda o výmere 10 640 m², na LV č. X. katastrálne územie B., parcela č. X., orná pôda o výmere 908 m² na LV č. X. katastrálne územie B., parcela č. X., orná pôda o výmere 910 m², na LV č. X. katastrálne územie B. parcela č. X. orná pôda vo výmere 905 m² patria po 1/2 do dedičstva po poručiteľovi J. Z. pod sp.zn. D 6310/92 Okresný súd Trebišov zomrelom dňa X. a po poručiteľovi A... Z. pod sp.zn. D 3638/93 Okresný súd Trebišov zomrelom dňa X.. Súčasne rozhodol o náhrade trov konania medzi účastníkmi tak, že žalovaných zaviazal nahradiť žalobcovi trovy konania 749,80 € do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozsudku súd uviedol, že žalobca sa podaním z 1. júna 2005 domáhal voči žalovaným obnovy konania Okresného súdu Trebišov sp. zn. 14 C/1151/00, v ktorom konajúci súd rozsudkom z 28. októbra 2002 zamietol návrh žalobcu o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po

poručiťovi J. Z. a A... Z. a Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 26. augusta 2003 sp.zn. 11Co 87/03 tento rozsudok potvrdil. Súd prvého stupňa návrh žalobcu na povolenie obnovy konania 14 C/1151/00 zamietol a to svojim uznesením z 8. novembra 2005 č.k. 11C 103/2005. Uvedené uznesenie Krajský súd v Košiciach uznesením z 31. marca 2006 sp. zn. 5Co/31/2006 zmenil a povolil obnovu konania vo veci Okresného súdu Trebišov 14 C/1151/00, na základe čoho ďalej súd konal. V odôvodnení napadnutého rozsudku vydaného po povolení obnovy konania súd uviedol čoho sa domáhal žalobca žalobou v konaní 14 C/1151/00 voči žalovaným a ako skutkovo odôvodnil svoju žalobu, ďalej rekapituloval dôkazy vykonané v konaní 14 C 1151/00, obsah ktorých aj reprodukoval (str. 3-9 rozsudku). Ďalej v odôvodnení rozsudku uviedol aké dokazovanie vykonal po povolení obnovy konania a čo mu z vykonaných dôkazov (čestné vyhlásenie J.P., výsluchy svedkov M., B., J., J.P.) vyplynulo a uznesením z 22. novembra 2007 č.k. 11 C 103/2005 návrh žalobcu na zmenu rozsudku Okresného súdu Trebišov z 28. októbra 2002 č.k. 14 C 1151/00 zamietol. Proti tomuto uzneseniu podal žalobca odvolanie, na základe čoho Krajský súd v Košiciach uznesením z 19. decembra 2008 sp.zn. 11Co/65/2008 zrušil napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že vzhľadom na skutočnosť, že pozemky, parcely č. X. a č. X.X. mali byť v rozhodnom čase rozdelené cestou, bude potrebné vykonať ohliadku na mieste samom na zistenie, ktorý pozemok užívali právni predchodcovia žalobcu a ktorý právny predchodca terajších žalovaných. V ďalšom konaní súd vykonal ohliadku na mieste samom, v rámci ktorej žalobca ukázal, že sporné pozemky X. sa nachádzajú po ľavej strane komunikácie a parcela č. X. sa nachádza vpravo od cesty, smerom na obec K.. Po vykonanom dokazovaní súd dospel k záveru, že žaloba žalobcu je procesne prípustná, teda že žalobca má naliehavý právny záujem na určení vlastníctva. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že vykonaným dokazovaním žalobca preukázal, že jeho právni predchodcovia nadobudli vlastnícke právo k parcele č. X., pozemnoknižná vložka č. X. titulom vydržania. Takýto záver vyvodil z písomného potvrdenia Poľnohospodárskeho družstva K., z ktorého vyplynulo, že parcelu č. X. kat. územie B. pri vzniku J.B. odovzdali do užívania tohto družstva právni predchodcovia žalobcu z B., ktorí túto nehnuteľnosť užívali titulom kúpy od F. a ich dedičov. Podobným dôkazom je aj potvrdenie obce B., z ktorého vyplynulo, že M.M. predmetnú nehnuteľnosť nekúpil, nevlastnil a nikdy neužíval, pričom sa jedná o židovský majetok. Pre záver o dôvodnosti žaloby nasvedčuje aj výpoveď svedkyne B. Š. a J.P., ktoré uviedli, že po 2. svetovej vojne právni predchodcovia žalobcu odkúpili od žida, ktorého meno nevedeli uviesť, resp. si ho nepamätali, parcelu č. X.X., pričom bola vyplatená aj kúpna cena. Táto skutočnosť mala nastať najneskôr v roku 1948. Svoj záver oprel súd aj o skutočnosť, že

pôvodne žalovaný M.M. nebol nikdy vlastníkom resp. držiteľom parcely č. X.X., čo potvrdzuje jeho samotná žiadosť z 25. novembra 1947 adresovaná Povereníctvu pravosúdia v Bratislave, kde žiada o uznanie kúpno predajnej zmluvy z októbra 1943 k parcele č. X. a že keby sa M.M. skutočne cítil vlastníkom a aj oprávneným držiteľom aj parcely č. X.X., je veľmi pravdepodobné, že by v tejto žiadosti žiadal aj o uznanie vlastníctva k tejto parcele. Právu žalobcu nasvedčujú podľa názoru súdu aj čestné prehlásenia svedkov M. V. a J. R.. Vlastníctvu M.M. k parcele č. X.X. vo vložke č. X., kat. územie K. nenasvedčuje ani zápis v bode 6 zo 6. februára 1947, kde podľa Ministerstva hospodárstva sa poznamenáva, že nehnuteľnosti Z. F., rod..J. podliehajú súpisu podľa Vládneho nariadenia z 21. júna 1939, ani z bodu 14, kde je zapísané došlé 15. apríla 1950 a poznamenáva sa žiadosť A. P. a spol. v B. o zápis vlastníckeho práva na základe skutočnej držby, pretože nie je zrejmé, že sa jedná o parcelu č. X.X. a navyše tu konkrétne nevystupuje ani samotný M.M.. Ohliadkou na mieste samom súd prvého stupňa zistil, že sporné pozemky t.j. pozemok č. X. a X.X. sa nachádzajú za obcou B. smerom na obec M.. K. a to parcela č. X.X. vľavo od komunikácie a parcela č. X. vpravo od existujúcej komunikácie, že na mieste ohliadky prítomní svedkovia uviedli, že na pozemku vľavo od komunikácie nikdy nevideli M.M. pracovať, že tento pozemok M.M. nevlastnil. Tvrdenie žalovaného J. M., že ako M.. chlapec chodil pracovať na pozemok, ktorý sa nachádza po ľavej strane cesty komunikácie za obcou B. považoval tak v zjavnom rozpore s reálne zisteným skutkovým stavom. Z vykonaného dokazovania mal tak súd za nepochybné, že právni predchodcovia žalobcu v r. 1931 na základe písomnej kúpnej zmluvy odkúpili od S. F. a jeho manželky parcelu č. X./2 zapísanej v pozemnoknižnej vložke č. X. za 50.000,- Kč a že vykonaným dokazovaním bolo preukázané, že po 2. svetovej vojne právni predchodcovia ústnou formou odkúpili aj spornú parcelu č. X.X.. Z vykonaného dokazovania mal tak súd za zrejmé, že pôvodný žalovaný 1/ M.M. v dražbe v r. 1943 zakúpil iba parc.č. X. zapísanú v pozemnoknižnej vložke č. X. a že žiadny zápis v tejto vložke nenasvedčuje tomu, že by zakúpil aj parcelu č. X.X. čo nepochybne vyplýva z jeho žiadosti z r. 1947 adresovanej Povereníctvu pravosúdia v Bratislave, kde žiada o uznanie vlastníctva k parc. č. X. v pozemnoknižnej vložke X. a čo vyplýva aj zo žiadosti T. P. o súhlas k vlastníctvu v tej istej vložke opierajúc sa o dražbu z r. 1943. Vychádzajúc zo zistených skutočností tak súd prvého stupňa uzavrel, že k nadobudnutiu vlastníctva k parcele č. X.X. právnymi predchodcami žalobcu došlo poctivou cestou, že títo boli ako držitelia dobromyseľní od počiatku držby a že v držbe a v užívaní tohto pozemku ich nikto nerušil. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p., a keďže žalobca mal v konaní plný úspech zaviazal žalovaných na

zaplatenie náhrady trov konania pozostávajúcej zo zaplatených súdnych poplatkov a titulom právneho zastúpenia.

Krajský súd v Košiciach uznesením z 13. februára 2012 sp.zn. 11 Co 334/2010 vec vrátil súdu prvého stupňa ako predčasne predloženú. Súd prvého stupňa uznesením z 15. mája 2012 č. k. 11C 103/2005-216 opravil výrok svojho rozsudku z 27. mája 2010 postupom podľa § 164 O.s.p. a následne dopĺňacím rozsudkom z 15. mája 2012 č.k. 11C 103/2005-219 rozhodol tak, že určil, že nehnuteľnosti na LV č. X., k.ú. B. parc.č. X. - orná pôda vo výmere 908 m², na LV č. X., k.ú. B. parc.č. X. - orná pôda vo výmere 910 m², na LV č. X., k.ú. B. parc.č. X. - orná pôda vo výmere 905 m², patria po jednej polovici do dedičstva po poručiteľovi J. Z. pod sp. z n. D 6310/92 Okresný súd Trebišov zomrelom dňa X. a po poručiteľovi A... Z., pod sp. zn. D 3638/93, Okresný súd Trebišov, zomrelom dňa X.. V odôvodnení dopĺňacieho rozsudku uviedol, že na pojednávaní konanom 27. mája 2010 vyhlásil rozsudok v znení, že sa určuje, že nehnuteľnosti na LV č. X., k.ú. B. - parc.č. X. - orná pôda vo výmere 10 640 m² patria po jednej polovici do dedičstva po poručiteľovi J. Z., zomrelom X. a po A... Z. zomrelom X., že v písomnom vyhotovení rozsudku však vo výroku uviedol, že toto určenie sa vzťahuje aj na nehnuteľnosti zapísané na LV č. X., LV č. X. a LV č. X., všetko v k.ú. B., čo bolo ale v rozpore s vyhláseným rozsudkom na pojednávaní 27. mája 2010. Vzhľadom k uvedenej zrejmej nesprávosti, preto opravným uznesením z 15. mája 2012 opravil rozsudok z 27. mája 2010 tak, že vypustil jeho časť v znení určenia, že do dedičstva po poručiteľoch J. Z. a A... Z. patria aj nehnuteľnosti zapísané na LV č. X., LV č. X. a LV č. X., k.ú. B.. Následne dopĺňacím rozsudkom z 15. mája 2012 č.k. 11C 103/2005-219 rozhodol o žalobe žalobcu v celom rozsahu s poukazom na § 152 ods. 2 veta prvá O.s.p. a § 166 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalovaných proti rozsudku súdu prvého stupňa z 27. mája 2010 č.k. 11 C 103/2005-181 a jeho dopĺňaciemu rozsudku z 15. mája 2012 č.k. 11 C 103/2005-219 rozsudkom z 12. februára 2014 sp.zn. 11 Co 341/2012 potvrdil rozsudok a dopĺňací rozsudok súdu prvého stupňa v znení opravného uznesenia. Rozhodol, že žalovaní nemajú právo na náhradu trov odvolacieho konania a žalobcovi ich náhradu nepriznal. Proti rozsudku a dopĺňaciemu rozsudku v znení jeho opravného uznesenia pripustil podľa § 238 ods. 3 O.s.p. dovolanie na otázky: „1/ či v období po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1/1994 Zb. n. SNR a zákona č. 128/1946 Zb. do uplynutia trojročnej lehoty na uplatnenie reštitučných nárokov podľa zák. č. 128/1946 Zb., resp. do rozhodnutia súdu

o uplatnenom reštitučnom nároku, mohli občania židovského pôvodu, ktorým podľa arizačných zákonov boli odňaté poľnohospodárske nehnuteľnosti, dediť po svojich predchodcoch tieto nehnuteľnosti a či na základe takto nadobudnutého vlastníctva s nimi disponovať v právnom zmysle, teda aj zmluvne previesť na inú osobu. 2/ V kladnom prípade či tretia osoba, ktorá nadobudla takýmto prevodom vlastníctvo mohla byť za týchto okolností dobromyseľná pri vstupe do držby a počas držby v tom, že nadobudla nehnuteľnosti od jej vlastníka“. V odôvodnení uviedol, že v rámci výhrad nesprávneho právneho posúdenia veci žalovaní v odvolaní ako podstatné namietali, že právni predchodcovia žalobcu nemohli byť dobromyseľnými držiteľmi parc.č. X.X., pretože Židia, od ktorých mali „údajne“ kúpiť parc. č. X.X. v r. 1948 neboli vlastníkom tohto pozemku. Vlastníkom nehnuteľností po S. a Z...J. sa totiž podľa nariadenia č. 198/1941 Sl.z. O právnom postavení židov stal štát, preto právni predchodcovia žalobcu by v roku 1948 nehnuteľnosť museli kúpiť od štátu. Podľa § 150 ods. 1 nar. č. 198/1941 Sl. zák. o právnom postavení Židov, sa poľnohospodárske nehnuteľnosti vo vlastníctve Židov a židovských združení stali vlastníctvom slovenského štátu dňom, ktorý určil Štátny pozemkový úrad vyhláškou v Úradných novinách. Ostatný nehnuteľný majetok židov a židovských združení sa stal vlastníctvom slovenského štátu podľa § 191 a to 1. novembrom 1941. Táto právna norma rovnako ako mnohé ďalšie z tohto obdobia, sa priecili demokratickým zásadám našej ústavy a boli z hľadiska nášho právneho poriadku neplatné, čo bolo vyslovené už v § 2 nar. Slovenskej národnej rady z 1. septembra 1944 č. 1/1944 Zb.n. SNR. Dôsledky týchto zásahov do majetku obetí rasovej perzekúcie však neboli odstránené automaticky postupným oslobodením celého územia Slovenska. Náš právny poriadok zvolil cestu tzv. reštitučného konania, ktoré bolo upravené zák.č. 128/1946 Zb. o neplatnosti niektorých majetkovo-právnych jednaniach z doby neslobody a o nárokoch z tejto neplatnosti a iných zásahoch do majetku vznikajúcich. Podľa výslovného ustanovenia § 2 tohto zákona, bolo treba cestou reštitučného konania postupovať i tam, kde majetkový prospech bol po 29. septembri 1938 vykonaný neplatným právnym predpisom, t.j. takým, ktorý v rozpore s Československou ústavou vykonal alebo umožnil zásah do majetku Čsl. republiky a osôb vydaných národnej, rasovej alebo politickej perzekúcií. Nárok bolo potrebné uplatniť v trojročnej reštitučnej lehote. Neplatný prevod - prechod nebol teda odstránený ipso iure, ale len na návrh poškodeného úradným rozhodnutím, takže pokiaľ sa tak nestalo, a k reštitúcii nedošlo, trvali právne následky naďalej, to znamená, že vlastníkom takýchto nereštituovaných nehnuteľností bol naďalej štát. V danej veci niet pochybnosti o tom, že rodina Friedmanovcov podľa § 150 ods. 1 nar. č. 198/1941 Sl.z. stratila vlastnícke právo k poľnohospodárskym nehnuteľnostiam, teda aj k parc.č. X. a č. X.X. zapísaných v pzkn. vl. č.

X.. Uvedené skutočnosti sú konštatované aj v odôvodnení rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11 Co 87/03 z 26.8.2003 (vec na súde prvého stupňa sp. zn. 14 C 1151/00). V tomto rozhodnutí odvolací súd uviedol tiež (str. 7 odôvodnenia), že „napriek tejto skutočnosti boli prípady, že po osobách, ktoré sa nevrátili z koncentračných táborov boli prejednané dedičské konania ako tomu bolo aj v tomto prípade, keď z výpisu z pozemkovej knihy vyplýva, že na základe dedičských rozhodnutí z r. 1948 sa stala po všetkých pozemnoknižných spoluvlastníkoch dedičkou L.G.“. Z odôvodnenia rozsudku 11 Co 87/03 ďalej vyplýva, že odvolací súd preskúmavajúci rozsudok okresného súdu 14 C 1151/00 zo zistenia, že reštitučný nárok uplatnený L. bol zamietnutý, vyvodil právny názor, že „to má za následok, že vlastnícke právo ostalo na štáte a teda nik z rodiny F. nemal oprávnenie s pozemkami v období v r. 1948 disponovať a teda ani prípadne odpredať právnym predchodcom žalobcu“. V konaní po povolení obnovy konania 14 C 1151/00 však odvolací súd vo veci 11 Co 65/2008 pri posudzovaní otázky, či L.G. po tom, čo v dedičskom konaní po S. a Z...J. v r. 1948 nadobudla do vlastníctva nehnuteľnosti v pzkn. vl. č. X. mohla zmluvne prevádzkať - predávať pozemky, zohľadnil judikatúru súdov týkajúcu sa vtedajšieho obdobia, konkrétne Stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu č. Cp 173/60 vydaného k otázkam nereštituovaného majetku na Slovensku dňa 5.7.1961 (ďalej len „Stanovisko“), z ktorého okrem iného vyplynulo, že „ak v medziobdobí došlo k prevodu vlastníctva aspoň formálne platnom, na základe právneho dôvodu, ktorý bol uznávaný právnym poriadkom ako nezávadný (napr. zmluvný prevod, dedičstvo potvrdené súdom, resp. štátnym notárstvom), v týchto prípadoch sa pred zápisom vlastníckeho práva Československého štátu riešila otázka nadobudnutia takého vlastníctva, pričom išlo o otázku občianskoprávnu, o ktorej boli príslušné rozhodnúť súdy. V takom spore prichádzala do úvahy aj námietka vydržania vzhľadom na uplynutie 10 ročnej vydržacej lehoty podľa § 116 ods. 1 OZ č. 141/1950 Zb. počítanej od 1.1.1951 (§ 566 OZ). Podľa „Stanoviska“ právna ochrana účastníkov, ktorí by sa cítili na svojich právach dotknutí, je zabezpečená možnosťou domáhať sa žalobou voči štátu, že právo štátu nevzniklo“. V pozemnoknižnej vložke č. X. súd pod por. č. 7 až 12 zápisy, podľa ktorých došlo na nehnuteľnosti tu zapísané k odovzdaniu pozostalosti podľa uznesenia súdu z X. v dedičských konaniach v prospech T. E. a L. G.. Z týchto zápisov, ktoré vzal na zreteľ aj odvolací súd už v konaní 11 Co 87/03, však odvolací súd v neskoršom konaní 11 Co 65/2008 a aj v terajšom konaní (11 Co 341/2012, 11 Co 382/12) po prihliadnutí na vyššie označené „Stanovisko“ dospel k inému právnemu názoru, aký je vyslovený odvolacím súdom vo veci 11 Co 87/2003. Po zohľadnení názoru Najvyššieho súdu v Stanovisku ohľadne tzv. „medziobdobia“, podľa odvolacieho súdu zápisy v pzkn. vl. č. X. pod por. č. 7-12

osvedčujú nielen to, že došlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva k zapísaným nehnuteľnostiam v prospech dedičov právnym dôvodom uznaným vtedajším právnym poriadkom, to znamená titulom dedenia, ale zápsmi rozhodnutia súdu z X. o odovzdaní pozostalosti sa vyriešila aj otázka nadobudnutia vlastníctva voči štátu - zápis vlastníctva dedičom pred zápisom vlastníctva štátu. Podľa názoru odvolacieho súdu, na základe takto nadobudnutého vlastníctva parcely č. X.X. mohli následne v tomto období, t.j. po 12. decembri 1947 nadobúdatelia T. E. a L.G. vykonávať platne aj zmluvné prevody tejto nehnuteľnosti. Pokiaľ právni predchodcovia žalobcu od týchto osôb kúpili parcelu č. X.X., hoci aj kúpnu zmluvou bez písomnej formy a bez zápisu v pozemkovej knihe, treba mať za to, že boli dobromyseľní v tom, že ju kupujú od vlastníkov. Pri vypořiadaní sa s odvolacími námietkami žalovaných v rámci ktorých zdôraznili, že kúpou parcely č. X.X. na dražbe majetku Židov v roku 1943 ich právny predchodca M.M. vstúpil do oprávnenej a dobromyseľnej držby pozemku, ktorá viedla k splneniu zákonného predpokladu pre vydržanie jeho vlastníckeho práva, odvolací súd poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 280/2007 z 30.6.2008, vychádzajúc z ktorého právna argumentácia žalovaných vyššie uvedená nemôže obstať. Z odôvodnenia uvedeného rozhodnutia vyplýva, že v ňom bola riešená otázka, či právny predchodca (tam) navrhovateľov vydražením nehnuteľností v roku 1943 odňatých osobám židovského pôvodu v dôsledku arizácie mohol vstúpiť do oprávnenej (dobromyseľnej) držby. Najvyšší súd SR v uvedenom rozhodnutí zaujal názor, že v prípade právneho predchodcu žalobcov podmienka dobromyseľnosti nebola splnená, keďže si musel byť vedomý, že nehnuteľnosti, ktoré vydražil, patrili Židom, ktorým boli odňaté a vydražené len v dôsledku arizačných fašistických zákonov. Žalovaní v odvolacom konaní nemali úspech, preto nemajú právo na náhradu trov odvolacieho konania a žalobca ako úspešný si jeho náhradu neuplatnil, preto bolo rozhodnuté, že sa mu náhrada trov odvolacieho konania nepriznáva (§ 224 ods. 1, § 142 ods. 1, § 151 ods. 1 O.s.p.).

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ až 4/ z dôvodu, že odvolací súd proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie v zmysle ustanovenia § 238 ods. 3 O.s.p. Poukázali na skutočnosť, že vo svojom odvolaní uviedli, že nesúhlasia s rozhodnutím odvolacieho súdu bez nariadenia pojednávania. Napriek tomu odvolací súd bez nariadenia pojednávania rozhodol. Týmto postupom odvolacím súd odňal žalovaným možnosť konať pred súdom. Dovolatelia majú za to, že žalobca v konaní a ani po povolenej obnove konania nepredložil žiadne listinné dôkazy, ktoré by preukázali, že jeho právni predchodcovia vstúpili do držby parc. č. X.X. v k.ú. B. a nepreukázal, že jeho právni predchodcovia užívali túto

parcelu v dobrej viere ako vlastnú. Žalovaní ďalej tvrdia, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Navrhli, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu žalovaných navrhol, aby dovolací súd predmetné dovolanie zamietol a žalovaných zaviazal, aby mu spoločne a nerozdielne uhradili trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia. Je toho názoru, že žalovaní sa neriadili vymedzeným rozsahom prípustnosti dovolania. Z uvedeného dôvodu považuje dovolania žalovaných za zmätočné a neodôvodnené.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, v ktorom odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdu, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa dovolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Napokon v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol

potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

Dovolanie je v danej veci prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., t.j. len preto, že jeho prípustnosť vyslovil vo svojom potvrdzujúcom rozsudku odvolací súd, ktorý zároveň vymedzil v dôvodoch rozhodnutia otázku, podľa neho po právnej stránke zásadného významu.

Rozhodnutie zásadného právneho významu ako pojem nie je definovaný pozitívnym právom. Judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky približuje jeho podstatu tým, že uvádza, že rozhodnutie odvolacieho súdu má zásadný význam z hľadiska svojho všeobecného dopadu na právne pomery iných (podobných) sporov, ale aj tým, že dotknuté právne posúdenie veci je významné pre vec samú. Zásadný význam právnej otázky, v ktorej odvolací súd pripustil dovolanie nemôže existovať mimo právny rámec podstatný pre rozhodnutie konkrétnej veci. Ak odvolací súd pripustí dovolanie pre právnu otázku, ktorá nemá význam pre riešenie samotného prípadu, dovolacie konanie zamerané na právne posúdenie tejto otázky by bolo v podstate abstraktnou úvahou súdu o právnom probléme nesúvisiacim s prejednávanou vecou.

Nevyhnutnou podmienkou na to, aby odvolací súd preskúmal dovolaťom napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, je taká kvalita jeho rozhodnutia, ktorá spĺňa požiadavku preskúmateľnosti, presvedčivosti a zrozumiteľnosti súdnych rozhodnutí. Odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia musí preto právnu otázku, pre ktorú pripustil dovolanie, sám vyriešiť. Musí sa vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi okolnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukázaním na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré zaujal.

Rovnako potrebné je presné a určité nastolenie otázky zásadného právneho významu, z dôvodu, že vyslovenie prípustnosti dovolania má konkrétny negatívny procesný dopad tak na dovolaťa (ktorý by v prípade založenia prípustnosti dovolania v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. mal mať nad všetky pochybnosti jasné, správnosť riešenia ktorej právnej otázky

je oprávnený napadnúť), ako aj na účastníka na opačnej procesnej strane (ktorý len v prípade jasne vymedzenej dovolacej otázky môže v dovolacom konaní namietat', že dovolateľ v prípade prekročil rozsah prípustnej dovolacej otázky) a napokon aj na možnosť dovolacieho súdu podrobiť dovolaciemu prieskumu dovolaním napadnuté rozhodnutie (pokiaľ je nezrozumiteľne stanovená dovolacia otázka, nie sú dostatočne jasne určené medze dovolacieho prieskumu a dovolací súd v dôsledku toho ani nemá možnosť posúdiť, či dovolateľom namietaná nesprávnosť právneho posúdenia odvolacím súdom sa týka tej právnej otázky, so zreteľom na ktorú bolo dovolanie pripustené), inak je jeho rozhodnutie nepreskúmateľné. V súvislosti s tým sa žiada uviesť, že úvahy dovolacieho súdu o podstate dovolacej otázky, ktorá má byť vyriešená v dovolacom konaní, nemôžu byť založené na dohadoch alebo predpokladoch o tom, čo mal odvolací súd na mysli pri pripúšťaní dovolania. Dovolací súd je viazaný tým, ako odvolací súd vymedzil právnu otázku, na jej formulácii nemôže nič meniť, ani výkladom jej dať iný obsah než v skutočnosti má. Procesná možnosť odvolacieho súdu založiť prípustnosť dovolania nesmie viesť k prenášaní ťažiska rozhodovania odvolacieho súdu na dovolací súd.

Súdy nižšieho stupňa po vykonanom dokazovaní zhodne dospeli k záveru, že právny predchodcovia žalobcu nadobudli vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam titulom vydržania.

Vydržanie je osobitný originálny spôsob nadobudnutia vlastníctva.

Uhorské obyčajové právo platné na území Slovenska do 31. decembra 1950 rozoznávalo (Luby, Š.: Základy všeobecného súkromného práva, III. vydanie, Heuréka, Šamorín 2002, s. 107 a nasl.):

a) pozemnoknižné – išlo o pôvodné nadobudnutie vlastníckeho práva na základe protiprávnej pozemnoknižnej držby trvajúcej 32 rokov; takýmto vydržaním mohol nadobudnúť pozemnoknižné vlastníctvo ten, kto bol neplatne vpísaný do pozemkovej knihy, keď tento stav neplatného vkladu trval nerušene 32 rokov; mohol vydržať aj vtedy, ak bol „obmyseľný“,

b) zápis skutočného držiteľa do pozemkovej knihy – išlo o zápis skutočného držiteľa ako vlastníka bez preukázania vkladového povolenia vystaveného osobou, ktorá bola v pozemkovej knihe zapísaná ako posledný vlastník na základe skutočnej mimopozemnoknižnej držby,

c) vydržanie mimo pozemkovej knihy – išlo o pôvodné nadobudnutie vlastníctva na základe dlhotrvajúcej, pokojnej a statočnej držby; vydržiteľ musí byť presvedčený, že svojou mimopozemnoknižnou držbou nikoho neukracuje, jeho nestatočnosť musí preukázať druhá strana, s výnimkou, že držiteľ nadobudol násilím, tajne alebo zneužitím výprosy, lebo preukázaním tohto spôsobu nadobudnutia je dokázaná aj nestatočnosť držby. V pomere k pozemkovej knihe držba nemusí byť a ani nie je statočná, keď vydržiteľ vie, že pozemnoknižne je k držbe oprávnený niekto iný, ale môže byť presvedčený, že mimo pozemkovej knihy je oprávnený on sám (napr. ako on alebo jeho predchodca kúpil nehnuteľnosť, ale nedal previesť v pozemkovej knihe na seba).

Podobne aj ďalší autori, zaoberajúci sa históriou úpravy majetkových pomerov na našom území (Fajnor, V. – Zátorecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, III. vydanie, Heuréka, Šamorín, 1998, s. 140 a nasl.) uvádzajú:

„*Vydržanie*. Právo vlastníctva nehnuteľnosti bez vpisu do pozemkovej knihy, aj proti vlastníkovi vpísanému do pozemkovej knihy, nadobudne si ten, kto nehnuteľnosť za 32 rokov ako svoju pokojne má v držbe. Ako svoju totiž vo svojom mene a nie v mene iného (tedy nie ako požívateľ alebo nájomník, alebo ako púhy užívateľ nehnuteľnosti). *Pokojne*: lebo jestli pozemnoknižný vlastník medzi časom podá žalobu proti držiteľovi o vydanie nehnuteľnosti (predpokladajúc, že spor tento náležite aj zakončí), týmto sa vydržanie *preruší*. Preruší sa vydržanie aj vtedy, jestli nehnuteľnosť v pozemkovej knihe medzi časom prepíšu s vlastníka titulom úplatného prevodu na meno iného; jestli však tento nový pozemnoknižný nabyvateľ práva nie je bezolstný (čiže jestli vedel o tom, že je vydržanie v behu, alebo jestli o tom len z hrubej nedbalosti nevedel), vydržanie sa nepreruší, lež aj proti nemu sa pokračuje (jestli aj on nevystúpi sporom proti vydržiteľovi). Nevydrží nehnuteľnosť ten, kto je *obmyselný*, totiž kto už na počiatku svojej držby vedel o tom, že bezprávne nadobudol nehnuteľnosť (napr. jestli nehnuteľnosť nezletilcova bez schválenia poručenského súdu bola predaná niekomu, jemu bola odovzdaná, avšak nebola naň prepísaná: tento za 32 rokov vydrží nehnuteľnosť; jestli však pri kúpe vedel o tom, že vlastník je nezletilý, tak ju nevydrží, obmyselným držiteľom je a tak nemôže vydržať nehnuteľnosť napríklad ten, kto sa jej zmocní (okupuje ju) bez právneho titulu alebo vediac, že je ona iného, nevráti ju). Vydržacia doba, plynúšia u predchodcu v držbe, počíta sa aj k dobru nástupcu v držbe, jestli tento držbu nehnuteľnosti po ňom zdedil, alebo bola ním na neho prenesená (napr. ten, kto nehnuteľnosť mimo pozemkovej knihy kúpil, za desať rokov mal ju v držbe; s neho prešla nehnuteľnosť

na jeho syna, u ktorého bola za 12 rokov a ktorý ju ďalej predal; tento kupiteľ už po desiatich rokoch nadobudne si právo vlastníctva na nehnuteľnosť. Prirodzene k dobru vydržiteľa počíta sa aj tá doba, po ktorú nehnuteľnosť bola síce v moci iného, avšak v mene vydržiteľa (napr. dal ju do arendy). Kto nehnuteľnosť vydržal môže počať spor proti (nominálnemu) pozemnoknižnému majiteľovi o to, aby nehnuteľnosť na neho bola prepísaná. Jestli tento (nominálny) pozemnoknižný majiteľ nehnuteľnosť po zakončení vydržania prepísať dal na iného: aj tento iný musí trpeť, aby – bez zreteľa ne jeho práva – vydržiteľ bol vpísaný do pozemkovej knihy za vlastníka. Toto prirodzene platí len vtedy, jestli pozdejší pozemnoknižný nabyvateľ práva nebol bezolstný v čase, keď si právo nadobudol, totiž vedel alebo len z hrubej nedbalosti nevedel o tom, že nehnuteľnosť iný vydržal (napr. nestaral sa o skutočný stav držby, odporujúci pozemkovej knihe). Vydržanie nemôže byť na ujmu tomu, kto dôverujúc pozemkovej knihe nadobudol si právo na nehnuteľnosť síce po zakončení vydržania, avšak skôr, než bol vydržiteľ do pozemkovej knihy vpísaný. Ináč ten, kto je na základe vydržania vlastníkom nehnuteľnosti a má ju ako svoju v držbe, aj mimo sporu môže žiadať o vpísanie svojho práva vlastníctva do pozemkovej knihy.“

Podľa obyčajového práva platného na Slovensku do 31. decembra 1950 nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti bez zapísania do pozemkovej knihy ten, kto nehnuteľnosť po dobu 32 rokov mal ako svoju v pokojnej držbe. Nehnuteľnosť musel užívať vo svojom mene a nie v mene iného, prípadne ako požívateľ alebo užívateľ. Vlastnícke právo nemohol vydržať, kto nebol dobromyseľný, kto už na začiatku držby vedel o tom, že nehnuteľnosť nadobudol bezprávne, prípadne vedel, že nehnuteľnosť patrí inému.

Podmienky pre vydržanie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti určoval Občiansky zákonník z roku 1950 (zákon č. 141/1950 Zb.) v ustanoveniach § 115 a § 116 ods. 1 v spojení s ustanovením § 145; išlo o tri základné podmienky: oprávnenosť držby, nepretržitosť držby počas vydržacej doby a uplynutie zákonom stanovenej vydržacej doby; oproti predchádzajúcemu právnomu stavu došlo k podstatnému skráteniu vydržacích dôb. Podľa týchto ustanovení bolo možné vydržaním nadobudnúť vlastnícke právo, pričom ho mohol nadobudnúť ten, kto oprávnenne držal nehnuteľnú vec po dobu 10 rokov; vydržanie bolo vylúčené u nescudziteľných vecí, ktoré boli v socialistickom vlastníctve (§ 115). Oprávneným držiteľom bol ten, kto bol so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný v tom, že mu vec alebo právo patrí; v pochybnostiach sa predpokladalo, že držba je oprávnená. Z intertemporálneho ustanovenia (§ 566) vyplýva, že u vydržania vlastníctva k nehnuteľným veciam došlo k nadobudnutiu vlastníctva, pokiaľ vydržacia doba začala bežať pred

1. januárom 1951, najneskoršie 1. januára 1961, t.j. najneskoršie uplynutím kratšej vydržacej doby stanovenej Občianskym zákonníkom z roku 1950, počítanej od 1. januára 1951. Vydržacia doba mohla však uplynúť aj skôr - pred 1. januárom 1961, ak napr. predchádzajúca 32-ročná doba by bola uplynula pred uvedeným dátumom 1. januára 1961. Teda pre vydržanie vlastníctva nehnuteľností platilo, že už bežiaci vydržacia doba sa skončí uplynutím pôvodnej vydržacej doby; ak tá by však do 1. januára 1961 nestihla uplynúť, potom - najneskôr - v 10-ročnej dobe počítanej od 1. januára 1951. Uvedený výklad sa uznáva ako správny ako v teórii, tak aj v aplikačnej praxi (porovnaj napr. R 65/1972, str. 496, Sborník IV bývalého Najvyššieho súdu, Praha 1986, str. 517). V prípadoch vydržania, pri ktorých vydržacia doba začala plynúť ešte pred 1. januárom 1951, t.j. podľa obyčajového práva a mala by uplynúť až po tomto dni, museli byť však už splnené aj ďalšie podmienky vydržania, ktoré boli stanovené Občianskym zákonníkom z roku 1950.

V prípade splnenia zákonom určených podmienok (týkajúcich sa držby, držiteľa, predmetu držby a vydržacej doby) dochádza k vydržaniu priamo zo zákona. Podmienky vydržania sú pritom stanovené tak, že musia byť splnené kumulatívne – ak z nich nie je splnená čo i len jedna, nedochádza k vydržaniu. Tak minulou právnou úpravou (obyčajové právo platné na Slovensku do 31. decembra 1950, ďalej § 115 a § 116 ods. 1 v spojení s ustanovením § 145 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., § 135a Občianskeho zákonníka v znení do účinnosti zákona č. 509/1991 Zb., 134 Občianskeho zákonníka v znení od 1. januára 1992) je oprávnenosť držby jednou z podmienok nadobudnutia vlastníctva veci vydržaním. Medzi požiadavkou dobromyseľnosti v oboch uvedených právnych úpravách bol rozdiel v tom, že obyčajové právo vyžadovalo dobromyseľnosť pri nastúpení držby, kým podľa Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. bola potrebná počas celého priebehu vydržacej doby; pri oboch platila zásada, že kto nadobudol oprávnenú držbu od oprávneného držiteľa, mohol si započítať vydržaciú dobu svojho predchodcu.

Keďže súdy nižšieho stupňa v tomto spore rozhodovali o vydržaní sporných nehnuteľností právnymi predchodcami žalobcu, ich kardinálnou úlohou v tomto konaní bolo zistiť, či boli kumulatívne splnené zákonné podmienky vydržania (týkajúce sa držby, držiteľa, predmetu držby a vydržacej doby). Odvolací súd sa navyše vo svojom rozhodnutí zaoberal otázkou, či mohli predmetné nehnuteľnosti T. E. a L.G. (občania židovského pôvodu) nadobudnúť do vlastníctva titulom dedenia po svojich právnych predchodcoch (v období rokov 1947 - 1948) a tieto následne právne konformným spôsobom (kúpno-predajnou

zmluvou) previesť na právnych predchodcov žalobcu. Od platného prevodu sporných nehnuteľností následne odvodzoval dobromyseľnosť právnych predchodcov žalobcu pri vstupe do držby. Podľa názoru odvolacieho súdu má vyriešenie týchto otázok pre rozhodnutie predmetnej veci zásadný právny význam, preto proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie pre vyriešenie dovolacích otázok v tomto znení : „1/ či v období po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 1/1994 Zb. n. SNR a zákona č. 128/1946 Zb. do uplynutia trojročnej lehoty na uplatnenie reštitučných nárokov podľa zák. č. 128/1946 Zb., resp. do rozhodnutia súdu o uplatnenom reštitučnom nároku, mohli občania židovského pôvodu, ktorým podľa arizačných zákonov boli odňaté poľnohospodárske nehnuteľnosti, dediť po svojich predchodcoch tieto nehnuteľnosti a či na základe takto nadobudnutého vlastníctva s nimi disponovať v právnom zmysle, teda aj zmluvne previesť na inú osobu. 2/ V kladnom prípade či tretia osoba, ktorá nadobudla takýmto prevodom vlastníctvo mohla byť za týchto okolností dobromyseľná pri vstupe do držby a počas držby v tom, že nadobudla nehnuteľnosti od jej vlastníka“. Takéto vymedzenie dôvodov pripustenia dovolania nie je v súlade s vyššie uvedenými zásadami.

Podľa názoru dovolacieho súdu odvolací súd pripustil dovolanie pre právne otázky, ktoré nemajú význam pre riešenie samotného prípadu. Skutočnosť či T. E. a L.G. platne nadobudli vlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam titulom dedenia t.j. či boli v zmysle platného práva aj s ohľadom na neskôr prijaté Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu z 5. júla 1961 vlastníkmi predmetných nehnuteľností spôsobilými na ich následný prevod (predaj) právnym predchodcom žalobcu začiatkom roku 1948 nemá vplyv na posúdenie dobromyseľnosti právnych predchodcov žalobcu vstupe do držby (ako jednej zo zákonných podmienok vydržania). Aj za situácie, že by predaj predmetných nehnuteľností nemal právne účinky, právny predchodcovia žalobcu by mohli platne vstúpiť do ich držby a následne ich aj vydržať. Funkciou vydržania je umožniť nadobudnutie vlastníctva držiteľovi, ktorý vec dlhodobo ovláda v dobrej viere, že je jej vlastníkom, pričom táto dobrá viera (dobromyseľnosť) je podľa platnej úpravy daná „so zreteľom na všetky okolnosti“. Vydržanie tak hojí najmä vady alebo nedostatok nadobúdacieho titulu. V prípade, že zmluva je neplatná pre vadu, o ktorej nemohol nadobúdať pri zachovaní obvyklej opatrnosti vedieť, alebo ak tu výnimočne titul vôbec nie je a nadobúdateľ je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že tu titul je, stane sa nadobúdateľ veci jej oprávneným držiteľom a pri splnení ďalších podmienok ju vydrží. Účelom vydržania je uviesť do súladu dlhodobý faktický stav so stavom právnym. Je teda nadbytočné a pre rozhodnutie veci samej nepodstatné riešiť otázku spôsobilosti židovských občanov v danom

období na dedenie a prevádzanie nehnuteľností tak, ako to vo svojich dovolacích otázkach vymedzil odvolací súd.

V súvislosti s tým dovolací súd uvádza, že na naplnenie požiadavky zásadného právneho významu je potrebné aj to, aby dovolacia otázka nevybočovala z rámca podstatného pre rozhodnutie v konkrétnej veci, teda aby právne posúdenie dovolacej otázky nebolo len teoretickou úvahou súdu nemajúcou žiadny vplyv na konečné rozhodnutie. Oprávnenie vysloviť prípustnosť dovolania nemá odvolací súd kedykoľvek a úplne podľa svojej voľnej úvahy, jeho voľnú úvahu zákon prísne vymedzuje rámcom posúdenia zásadnosti rozhodnutia z právnej stránky, avšak vždy v konkrétnej veci, v ktorej sám dôsledne sa nastolenou otázkou zaoberal.

Odvolací súd tým, ako vyslovil prípustnosť dovolania proti svojmu rozsudku, znemožnil preskúmanie správnosti riešenia právnej otázky zásadného významu, ktorú má pri pripúšťaní dovolania na mysli. So zreteľom na nepreskúmateľnosť jeho rozhodnutia v tejto časti (ktorá svedčí o existencii vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, na ktorú musel dovolací súd vziať zreteľ, i keď nebola v dovolaní namietaná – vid' § 242 ods. 1 O.s.p.) neprichádzalo preto v dovolacom konaní do úvahy žiadne iné rozhodnutie, len zrušenie napadnutého rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie veci tomuto súdu na ďalšie konanie.

Z dôvodov uvedených vyššie Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil podľa § 243b ods. 1 O.s.p. a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. marca 2016

JUDr. Jozef K o l c u n, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Vanda Šimová